

BEEKWATER

BEEKWATER

HAAGSE VERHALEN EN GEDICHTEN

RENÉ B. KARELS

© 2019 René B. Karels

Titel: Beekwater

Auteur: René B. Karels

Foto's: René B. Karels

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: Jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978 90 8759 848 8

NUR: 303

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

Haagse Beek	7
France (1610 - 1619)	9
Pieter (1800 - 1854, 2016)	27
Corrie (1913)	41
Kortenbosch	61
Scheveningen	63
Haagse Bos, Hitlerboom	65
De Buurt	67
Duindorp	69
Schilderswijk	71
Roet (1980 - 1981)	73
Cheung (1966)	81
Keep on Rockin' (2015)	91
Fedor (2220)	103

HAAGSE BEEK

in Cats' buiten Sorghvliet komt zij eindelijk bij zinnen
uitbundig stromend komt zij dichters landgoed binnen
de dichter-vader is niet thuis, al jaren uitgezongen
zij niet, na veel te lang tot saai kanaal te zijn gedwongen

zij lacht en leeft nu als een ware beek met steile kanten
geen weet van staats gedoe en nieuwe politieke varianten
meanderend langs paarse velden: zal ik de stad nog zien?
Buitenrust, 't Noordeinde of de Plaats misschien?

nog één gebaar, een ruime vijver, de longen vol gezogen
duikt zij er onder Sorghvliets muur, dat had zij niet gedacht:
veroordeeld tot de stad niet zien in al haar levenskracht

te smal, te zwart, te onverwacht en zonder enig mededogen
haar leven in gewelfde krochten kwaadschiks omgebracht
er is nog licht: des graven vijver lonkt, het is volbracht

FRANCE

Thiéry, Provence, 1610

Beatrice was nu twee jaar dood. Ze was plotseling verdwenen en pas weken later bij een klein riviertje in het bos gevonden, net buiten Thiéry. Gewurgd en verkracht. Haar gescheurde kleren lagen meters verderop. Het had nog grote moeite gekost om haar lichaam naar huis te brengen. Alle hulp bleef uit. Op de begrafenis waren alleen Paul en de kinderen, France en Michel. Dochtertje France, toen twaalf jaar, was de oudste van de twee. Michel was tien.

De bedreigingen van de katholieken bleven komen. Bijna dagelijks in woorden, maar soms werd er 's nachts ook brand gesticht. En niet lang geleden was opnieuw een dorpsgenoot plotseling verdwenen en nog niet gevonden. Natuurlijk liet de angst om de kinderen Paul niet los. Hij was steeds weer gerust en blij als zij veilig thuis waren. Het was een tijdje zo mooi en rustig geweest met Beatrice als de trotse moeder van het protestantse gezin, totdat de agressie opnieuw hevig oplaaide en onrust en angst weer dagelijks regeerden. Paul zag dat veel streekgenoten op de vlucht gingen. Ook zijn plannen om met zijn dochter en zoon hun geboortegrond te verlaten, kregen steeds meer een vaste vorm. Hier bleek het onmogelijk om France en Michel een veilige jeugd te bieden.

Velen vluchtten naar het onbekende noorden. Zij hadden gehoord van die Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, die weliswaar in oorlog was met Spanje, maar waar men in ieder geval niet het calvinisme met dood en verderf trachtte uit te roeien. Paul was zich ervan bewust, dat hij na zijn vertrek zijn vaderland en zijn

geliefde landstreek nooit meer terug zou zien, maar er was geen keus.

Met trots hadden de ouders van Paul zich Hugenoten genoemd. Als kleine ambachtslieden verzetten zij zich tegen het primaat van de gilden dat door de katholieke kerk in stand werd gehouden en het niet-katholieken steeds moeilijker maakte hun beroep uit te oefenen. Van de handel in aflaten moesten zij niets hebben. Zij koesterden de opvatting dat er naast gods woord in de bijbel geen andere gezagsinstantie kon bestaan. De katholieke kerk vormde, behalve een religieuze, ook een politiek en maatschappelijk dominante factor die de macht met geweld en onderdrukking handhaafde.

Rond 1590, Paul was toen nog maar een jongen van een jaar of vijftien, vertelden zijn ouders hem over die in Parijs begonnen lynchpartij in 1572. En over de maanden erna dat er door het gehele land tienduizenden protestanten werden vermoord. Ook in Thiéry braken toen gevechten uit tussen fanatieke katholieken en Hugenoten, met tientallen doden aan weerszijden tot gevolg. De Hugenoten waren vogelvrij en durfden de straat niet meer op. De overmacht was te groot. Ondanks het feit dat de koning de protestanten in 1598 volledige burgerrechten verleende door het zogenoemde Edict van Nantes, staken steeds opnieuw agressie en uitsluiting de kop op. Ook herinnerde Paul zich levendig het herhaaldelijk door zijn ouders vertelde, overgeleverde verhaal over een monnik die lang geleden Den Haag zou hebben bezocht. Het was een verhaal dat steeds maar rondzong in de kring van Hugenoten. Hij zou erbij zijn geweest toen de beruchte inquisitie, Pistorius, 'Jeandébakère, een pastoor uit Woerden, als ketter had veroordeeld en liet

verbranden. Gruwelijker kon het niet. Telkens als hij aan het verhaal van zijn ouders dacht, rook hij het verbrande vlees en zag het afschuwelijke tafereel voor zich. Dat langzaam kromtrekkende, zwartgeblakerde, verkolende lijf. Alsof het een laatste, langzame buiging voor zijn beulen maakte. Paul kon er soms niet van slapen. Net als van die andere verhalen die de monnik zou hebben verteld: over ketters die zouden zijn gezeseld, onthoofd, verdronken of met een doorboorde tong naast het Haagse stadhuis te kijk waren gezet. Maar hij was ervan overtuigd dat het voor hem en zijn geloofsgenoten nu veilig was in de Nederlanden.

Paul was beeldhouwer. Hij had het vak geleerd van zijn vader. Zijn atelier had hij aan huis, maar hij werkte ook op locatie. Hij had zelfs, zijn grote bezwaren opzijzettend, meegewerkt aan heiligenbeelden aan de gevels van katholieke kerken. Er moest wel brood op de plank komen. Er kwam een moment dat het werken hem onmogelijk werd gemaakt. Pesten, dreigen en zelfs vechten waren aan de orde van de dag. Een aantal maanden later zat hij werkloos thuis. Hoe moesten France en Michel hier een veilige toekomst opbouwen?

Zijn uiteindelijke besluit om te vertrekken, kwam ruim twee jaar na de dood van Beatrice. De verkoop van het huis was onmogelijk. Het zou zijn naderend vertrek verdragen. Er was maar één oplossing: zoveel mogelijk achterlaten en met de kinderen en zijn spaargeld diep in de donkere nacht vertrekken. Over de vluchtroute had hij lang nagedacht. Er waren twee mogelijkheden: te voet naar het noorden door het Rhônedal om de Alpen te ontwijken en dan zien of oostelijker de Rijn bereikt kon worden om per schip naar de Republiek te varen. Deze

tocht was niet zonder gevaar. Er zouden hen veel ontberingen wachten en de kans om overvallen te worden door rovers was zeker niet denkbeeldig. De tweede mogelijkheid was per zeeschip. De kustplaats Toulon was lopend betrekkelijk snel bereikbaar. Voor deze tweede mogelijkheid was veel meer geld nodig. De schippers maakten misbruik van de angst van de vluchtelingen en vroegen absurd hoge bedragen. Ook per schip zou het afzien worden. De schepen zaten vol met lotgenoten, van comfort was geen sprake en het risico van schipbreuk in de Golf van Biskaje was reëel. Hij koos de eerste weg. Op een nacht vertrokken ze. Paul had wat schaarse bezittingen ingepakt, waaronder zijn gereedschap. Niemand mocht hen zien. Lopend in het donker verliet het drietal Thiéry.

Den Haag, 1612

Stadhouder Maurits hield, naast het oorlogvoeren tegen de Spaanse troepen, van het goede leven: copieuze maaltijden, dure wijnen, spannende strandtochten vanuit Scheveningen met de zeilwagen die Stevin voor hem had gebouwd en relaties met zes vrouwen tegelijk, hoewel er altijd ruimte was voor jonge, aantrekkelijke aanvullingen. Naast vrouwen, waren paarden zijn grote passie. Uren kon hij, pratend tegen zijn dieren, rondscharrelen in de Rijswijkse manege. En ook deze afleiding gaf hem niet de rust die hij zocht. Het bestand in de oorlog met Spanje ergerde hem mateloos en zijn woede jegens de bedenker ervan, de machtige landsadvocaat Van Oldenbarnevelt, groeide. Nu er geen veldslagen gevoerd hoefden te worden, namen zijn kwaadheid en ergernis met de dag

toe. De Spaanse troepen zouden zich immers gedurende het bestand kunnen hergroeperen en erna met grotere kracht toeslaan. In zijn ogen bleek uit alles dat die Van Oldenbarnevelt van strategisch inzicht in de gewapende strijd geen verstand had en hem, wat betreft visie op de toekomst van de Republiek, voor de voeten liep.

Hij had haar voor zich zien lopen op het Noordeinde en warme tintelingen trilden door zijn lijf. Hij was gebiologeerd, keek haar lang na. De gratie! De manier van lopen! Haar rechte rug, haar heupen, haar donkerblonde haar! Hij voelde de opwinding in zijn onderlichaam. Maar als rechtgeaarde zoon van Willem de Zwijger had hij geleerd zijn mond te houden. Zijn ogen spraken ongegeneerd. Intussen smeedde hij zijn plan.

Zestien jaar was France nu, maar oogde ouder. Met haar vader en haar broertje was ze ruim een half jaar geleden gearriveerd in Den Haag. Een woning vinden ging vrij gemakkelijk. Er was veel leegstand en Paul was handig genoeg om een eenvoudige woning in korte tijd geschikt te maken voor het gezin. Over de barre tocht naar het noorden spraken zij niet meer, nadat Paul al snel betaald werk gevonden had. Dagelijks werkten timmerlieden en metselaars aan het herstel van de aangerichte schade aan de stad. Veel woningen waren beschadigd door de huisvesting van het Spaanse garnizoen. Er was voor jaren werk. Tot grote tevredenheid van zijn werkgevers werkte Paul aan het herstel van vernielde gevelornamenten. Het gezin voelde zich thuis in Den Haag. Natuurlijk waren er zaken waarover zij zich verbaasden of waarmee zij moeite hadden. Ze spraken erover tijdens het eten en gedurende de avonden, als zij met zijn drieën bij elkaar

zaten. Vanzelfsprekend ging het over wat verschilde met hun plaats van herkomst. Natuurlijk was dat het onbestendige weer. En dan de taal! Zeker, er woonden nog meer Hugenoten in Den Haag met wie zij hun moedertaal konden spreken. Paul werkte met Haagse collega's met wie hij dagelijks de Nederlandse taal oefende. Voor France en Michel was het wat lastiger, zolang zij nog geen werk hadden gevonden. Maar het meest verbaasden zij zich erover dat protestante gelovigen elkaar onderling heftig bestreden over de kwestie of de mens door geloofsvolharding het eeuwige leven kon beërven of dat dit bij de geboorte reeds vaststond. Het was voor hen totaal onbegrijpelijk, dat hierover een maatschappelijke tweedeling kon ontstaan tussen mensen die hun geloof in betrekkelijke vrijheid konden belijden.

Hij zou haar toch willen aanspreken, even aanraken, in de ogen kijken en complimenten maken. Zijn beproefde strategie. Hij wist waar zijn kracht lag. Het probleem was hoe hij haar weer op het spoor kon komen. Hij had gekeken en laten kijken. Bedienden speurden voor hem de straten en pleinen af met een door hem geschreven signalement. Zij hadden ook instructies meegekregen hoe te handelen als zij de gezochte vrouw in het vizier zouden krijgen. Er moest discreet worden gehandeld. De speurders hadden de plicht te zwijgen over hun opdracht, maar onderling werd er veel gegniffeld. Zeker als de bedienden ook boodschappen moesten overbrengen aan meerdere dames tegelijk. Ze waren doodsbang voor de stadhouder. In de loop van de jaren waren er al twee collega's in opdracht van Maurits ter dood gebracht. Eén werd onthoofd, de ander liet hij met zijn favoriete paarden uit elkaar trekken. Beide executies volgden de dag

na hun weigering een dienstbevel niet snel genoeg op te volgen. Maurits eiste onvoorwaardelijke trouw, was wraakzuchtig, ongeduldig en driftig. Bij executies hield hij zich schuil en liet het smerige werk opknappen door een ingehuurd beul van buiten de stad. De collega's van de terechtgestelden moesten het bloedbad gadeslaan en de menselijke resten opruimen.

Na weken speuren dachten de bedienden dat zij haar zagen lopen. Het meisje voldeed geheel aan het door Maurits opgegeven signalement: donkerblond, lang, slank, bruine ogen, gratieus en brede heupen. Ze had de mannen niet in de gaten en schrok hevig toen ze haar aanspraken. Ze deden het rustig, geheel volgens de instructies. Niet overrompelend of intimiderend, maar vriendelijk en uitnodigend. Ze gingen naast haar staan, niet tegenover haar, om haar mogelijke schrik te vermijden. Maar France kalmeerde niet. Ze voelde het bloed in haar slapen kloppen. Toen ze zich resoluut omkeerde en wilde weglopen, kwamen Maurits' bedienden haar achterna en riepen dat ze niets hoefde te vrezen. Naast haar lopend zeiden ze dat ze een uitnodiging bij zich hadden en dat ze die haar graag wilden overhandigen. France was argwanend, maar bleef toch stilstaan. En toen haar een envelop werd overhandigd, pakte ze deze aarzelend aan. Dezelfde avond werd Maurits op de hoogte gebracht.

‘Je bent dus protestants.’

Was het een vraag of een constatering? France antwoordde bevestigend. Hij vroeg haar de oren van het hoofd. Waar ze woonde. Hoe het gezin was samengesteld. Hoe lang ze al in de Republiek was. Hoe oud ze was. Of ze een man had. Wat haar vader voor werk deed. En intussen

liet Maurits wijn en glazen binnenbrengen. Hij kon zijn ogen niet van haar afhouden en kleepte haar steeds weer opnieuw met zijn priemende ogen uit.

Ze spraken Frans en zij beantwoordde Maurits' vragen met korte antwoorden. Hij stelde er een bijzonder belang in om te weten hoe de lange reis uit het zuiden was verlopen. Op zijn beurt vertelde hij over de stallen in Rijswijk, zijn paarden, over de gevechtspauze die op initiatief Van Oldenbarnevelt met de Spanjaarden was overeengekomen. Hij vervolgde met het aangeven van hun verschillen in karakter: Van Oldenbarnevelt was de handige diplomaat, maar te voorzichtig en hij, Maurits, was de militair strateeg, die de vijand bleef wantrouwen en deze zeker geen wapenstilstand gunde. Maar France begreep zijn uiteenzettingen niet, van Johan van Oldenbarnevelt had ze nog nooit gehoord. De positie van stadhouder was haar onbekend. Thuis werden nooit gesprekken gevoerd over de stadhouder of de landsadvocaat. Ze hadden wel wat anders aan hun hoofd. Wel voelde ze aan dat hij haar al direct beschouwde als gelijkwaardig en te vertrouwen.

Er viel een lange stilte waarin hij indringend naar haar keek. France keek weg, voelde spanning. Hij bleef kijken en zwijgen. Zijn handen bewogen langzaam ter hoogte van zijn kruis.

'Ik neem aan dat je wijn drinkt?' klonk het plotseling. Ze weigerde. Een gevoel van totale vervreemding nam bezit van haar. Wat ging er om in het hoofd van deze oude, rijke, machtige man? Ze voelde zich onrustig worden. Ze wilde weg.

Toen ze de Plaats kwam oplopen, kwamen Paul en Michel haar al tegemoet. Ze hadden haar gebracht en op

haar terugkomst gewacht in een herberg tegenover de Gevangenpoort. Ze hadden er uitzicht op de hoge toren waarin Maurits woonde. De afgelopen week was er in het gezin lang gepraat over de brief die France had gekregen. Het was een uitnodiging tot kennismaking in verband met een betrekking aan het hof van de stadhouder. Hij zocht gastvrouwen voor de audiënties. Representativiteit, vriendelijkheid en een knap voorkomen waren een voorwaarde. In de brief stond ook dat zijn dienaren actief naar kandidaten op zoek waren. Paul had France gestimuleerd om naar het kennismakingsgesprek te gaan. Hij vond het eervol dat zij hiervoor op straat was aangesproken. Bovendien zou het uitzicht bieden op een verruiming van het gezinsinkomen. France aarzelde. Ze vond het eng om zich te presenteren aan de stadhouder, een volslagen vreemde voor haar. En de omgeving: die indrukwekkende toren met zonder twijfel chique kamers. Zou ze wel vragen durven stellen? En wat moest ze vragen?

‘Ze hebben jòu uitgenodigd!’, zei Paul.

‘Dat betekent dat in ieder geval de dienaren van Maurits je geschikt vinden voor de functie’, voegde hij eraan toe. Iedere avond kwamen ze erop terug. Uiteindelijk gaf de financiële positie van het gezin de doorslag. Ze zou gaan voor haar vader en broertje, maar ze voelde zich niet op haar gemak.

Aan de Binnenhofzijde van de toren werd ze op de afgesproken tijd hartelijk welkom geheten door de kamerheer van de stadhouder, die haar voorging naar het vertrek van Maurits.